

tárai közt, ápoló gondjának karjai közé öleli a hazán kívül élő moldva- és oláhországi ref. magyar testvérek egyházi és iskolai szükségét is. — A felekezeti korlát is szűkké lesz, a nemzeti kör tárul fel, s itt a magyar nyelv és nemzetiség egyik elsőrendű intézete, a nemzeti színház s ennek kiérdemült tagjai fogadják segítségét. Végre a váci siketnémaik intézete s az ungvári kórház gyámolításával a sujtott, a szenvedő ember javára hozta nemes áldozatát.

Ime, csak röviden jeleztem *Pálóczi Horváth Mária* nagy szelleme működésének különböző módját és hatását. Itt a vallási érdekek gyámolításával a küzdő lelkeknek nyugalmas kényeztetést, a végtelenhez segít, s a köznapit életet ünneppé fűnybe vonja. Ott, hogy mindez ne csak egy vaktában, babonára tévesztőleg történjék, a tanítványokhoz fordul, ezeknek tüzet nagyobb erőre gerjeszti, világát messzebbhatóvá teszi, hogy növendékeik e világnál minden irányban bölcsen eligazodjanak.

Amott a felsőbb hazai életnek, nemzeti színművészet és irodalomban való fejlődését növeszti, gyarapítja. Végül, midőn e magaslatokat bejárta, a tudósoknál és művészeknél halántékaira érdemkoszorúkat fonni segített: a szerencsétlen siketnémaik közé, majd a kórház nehéz levegőjébe, a fájdalom ágyán nyögő embertársainak oldaluk mellé lép, a legmagasabb helyekről a legalacsonyabbakra, azon helyre száll, honnan szelleme a maga fenségében előttünk leginkább kimagasodik.

Az elköltözött nagy szellem ennyi hatás, ennyi sok águ és irányú áldásos működés megindítása után, felekezeti és nemzeti előtt nem úgy tűnik-e föl, mint bizonyos mértékben földi gondviselés!

A s.-pataki főiskola fejlesztésében a magas szellemű nőnek kiváló rész jutott. Julius 8-án volt 10 éve, hogy a főiskola fennállása három százados ünnepén egy fejedelmi nő: *Lorántfy Zsuzsanna* szobra leplezetett le; most egy második fejedelmi nő emlékszóbra vár leplezésre, egy második fejedelmi nő: *Pálóczi Horváth Mária*-é, igen, mert ő magát azzá tette, s mi őt annak valljuk, joggal annak ismerjük.

Ime, mily nagy hivatás, mily magas pályára a nők előtt! Erre lépve, ezen működvé, szép hajfűrteikre nemcsak a gyönyörök és gyémántok mulékony fényű, hanem a polgári érdemek örök ragyogású koszoruját tűzhetik.

Ebben van a valódi emancipáció. Ha a polgári törvények sorompói zárva vannak, a magasabb rendű erkölcsi törvények bármely nembe tartozó derék küzdő előtt tágas utat nyitnak. Ha a pozitív törvény a nőt nem emancipálja, annál fenségesebb, ha ő önmagát emancipálni bírja.

Egy ily nőnek áll itt leplezett emlékszóbra. Ezen művészi formába hozott ércdarab, mely nem azért áll itt, hogy a nagy elhunyt érdemeit örökítse, erre képtelen, mert *Pálóczi Horváth Mária* „exegit monumentum aere perennius“; hanem azért, hogy e főtiszt. egyházkerület és főiskola halálát egy időre külsőleg jelezze. Mondám, egy időre, mert noha érc, s így részeiben erősen és szilárdan tömörült anyag, de mégis miat anyag, az idő, a századok bontó hatalmának nem fog mindvégig ellenállhatni. Az ő emlékének a keblek melegebb érzelméinél fakadt gondolatokban, a szellemekben kell korról-korra nagyobb mérvet öltő arányokban növekednie: ez lesz az ő méltó emlékszóbra.

Néhány percz múlva leplezve itt áll *Pálóczi Horváth Mária* emlékszóbra, e kertben egyedül. Midőn a dicsőült a S.-Patakon

emelendő polytechnikai intézet alapját az általa meghatározott összegben megveté, végrendeletében így szólt: „a kétszáz ezer forint töké mindenkor érintetlenül hagyatván, óhajtom, hogy ezen hasznos intézet előmozdítása s tökéletesítése tekintetéből, az intézet tőkét becses hagyományokkal minél többet szaporítsák.“ Tehát óhajta, hogy az ő nyomaiba minél több lépjenek; s mi óhajtuk, kívánjuk, hogy ennek folytán e szobor idővel ne egyedül bús magánosságban álljon itt; jöjjenek mellé és koraibab habár apróbb társak, hogy e kert a hazai tudomány és művelődés érdekében áldozott dicsőségek egyik emlékkertje, a haza szent földén egy kis pantheon legyen, melyre végtelen századok folyamán minden nemzedék, magyar érzés, magyar szív, magyar lélek örömeivel és emelkedésével tekintsen!“

Ősz végén.

Te áruló erdő, ti hervadó rétek,
Ime, én hoztátok búcsút venni jöttem;
Lelkem ide vont az emberek köréből,
S a zajongó város elmaradt mögöttem.

Mint fáj e gyászt látnom! te ismerős hegy, völgy,
Hova tűnt el vidám, zöldelő ruhátok!...
Szívem részvétnének könyűit vegyétek
Az élvért, mit egykor oly bőven adatok.

Most is él emléke a boldog napoknak,
Midőn örvendezte mulattam e tájon,
Midőn a természet pompájában diszlett,
S lármás jó kedv hangja zajgott a határon.

Ezer virág kelyhe tarkálott a réten,
Csillogó habokban folyt a patak árja.
Kövért fűben játsza legeltek a nyájak,
S a virágos partra szomju méhraj szálla.

Most is jár a folyó szokott rendes útján,
De puszták a rétek, nem száll méh a partra,
Látok nyilni még pár elkésett virágot,
Bús fejtét tán holnap ez is földre hajtja.

Lomb is ván a fán még, de oly beteg, sárga,
Nem daczolhat többé a romboló széllel.
A köd szemfedőt von a haldokló tájra
S a jókedv is elmúlt a hulló levéllel.

Ez életünk képe: viruló fájáról
Letépi a lombot a rohanó évek...
A vén föld tavaszal megifjodik újra,
Fölöttünk egy téllal véget ér az élet.

W. Rajka Teréz.

Jelky Andras bajai fiu kalandjai ötödik fejezetben.

(Folytatás.)

Koromsötét éj volt, de az éjben egy ismerős lány hang suttogása jutott András füléhez. A Kvangang hangja:

— Kvangang hí, fehér idegen, ébredj és légy szabad!

— Kik ezek? — kérde András, két emberi árnyra mutatva.

— Két bátyám: Sokuma és Gondoro. Ők hiveink és segíteni fognak.

— A két pápua szó nélkül szűtfaragott 3—4 bambuszszárat a ketrecz oldalán.

— Kvangang hí, fehér idegen, jer ki börtönödből és légy szabad, — mondá a leány bizonyos ünnepélyességgel.

András a számára nyitott résen kibújt és repeső szívvel látta ismét feje fölött a borus eget. Szabad volt tehát ismét, szabad! A halál torkából még egyszer ki volt ragadva és visszaadva e földi életnek, mely akkor legdrágább előttünk, mikor már úgy látszik, hogy mit sem ér.

Hogy kitágult melle és hogy szivta magába mohón, szomjuhozva a szabadság levegőjét.

— Csitt! — inté Kvangang, — a legcélszerűbb nesz mindnyájunk életébe kerülhet, mert még a faluban vagyunk. Lépj nyomaiba!

A leány előre ment. Barna alakja csaknem tökéletesen összefolyt a környező sötétséggel s alig volt látható. Könnyed lépte nem ismerték a nesz, ő lebegni látszott mint a villik, tündérek szoktak. András nyomban követte őt. A két ifju pápua mögötte lépdelt.

A legnagyobb ovatossággal haladtak el a szét szórtságok között. Mindenütt süket csönd uralkodott és vak éj.

A sötétség kedvezett is szókésőknek, nem is. Kedvezett mint sűrű fátyol, melyen a netalán akadó éber szem is nehezen hatolt csak át; nem kedvezett, mert az utat csaknem fölismerhetlenné tette.

De a három pápua a vadon gyermeke volt. Ősük az őserdő, bölcséjük a rengeteg, játszótársaik a vad állatok. Ők ismertek ott minden ösvényt, és legjobban azt, mely nem létezett; hisz ilyenén jártak legtöbbször. Ő nekik nem kellett világosság; hiuz-szemek voltak, melyek világosnak látják a koromfeketét.

Csakhamar elhagyták a csekély tisztást, melynek közepén a pápua falu állt, s beértek a rengetegbe. András úgy érzé, hogy lába valami ösvényt tapos, de igen keskeny lehetett, mert két személy nem mehetett egymás mellett, két oldalról pedig bokrok ágai folyvást arczát verdesték. Hogy szemét ki ne üssék, kénytelen volt azt behunyni. Ily sötétben biztosabb hunyt szemmel járkalni mint nyiltnál.

— Ez nem ösvény, hanem elefántnyom, — magyarázá Kvangang, ki Andrást kezén fogva kalauzoló, minthogy ez őt nem láthatá.

A rengeteg nem aludt. Itt-ott a sötétben fényes pontok világoltak. Ha nem mozogtak, valami vadmacska vagy kigyó szemei lehetek. Ha mozogtak, fénylő bogarak voltak, melyek természetes lámpáikat hasztalan erőltették. Távolság és közelség mindenféle hangok hallatszottak; a rengeteg álmában is szokott fecsegni. Néha a közeli bokrokban meg-megrezent valami; lehetett leskelődő boa-kigyó, bujkáló párdücz, megrebbent madárka, vagy ártatlan szellő fuvalma. Mindegy; csak előre!

Félelmetes egy vándorlás volt ez. A négy szökevényről csak úgy permeteztet a vér, a mint a sötétben szíjjelnyulkáló tövises növények összevissza karmolták csupas testeiket. És minden lépés, mely előre vitt, Andrást egy ismert veszélytől távolította el ugyan, de ki tudja, nem vezérelte-e egyenesen valamely ismeretlen veszély torkába.

És mégis, az ifju pápua leány keze Andrásában legkevésbé sem rozsetkett, ha aféle sárga fényű két pont közvetlen közelében kelle elmenniök, vagy hamelletők a csalitban hirtelen megmozdult valami láthatatlan.

E leány valódi hős, gondolá András, ő bizalmas lábra tudott helyezkedni mind ezen ijedelmekkel és borzadályokkal, ő meg nem ijed és el nem borzad többé.

Egy órai tapogatózás után valami patak csörgése hallatszott.

— Az ösvény a patak tulsó oldalán folytatódik, — mondá Kvangang, — de nem követjük tovább.

— Miért? — kérde András.

— Hogy az üldözők elveszítsék nyomainkat. A patak medrében fogunk tovább haladni.

És úgy tőnek. A patak együtt kanyarogtak ők is ide s tova az erdőségben. Hogy

minő irányban haladnak, arról Andrásnak fogalma sem volt.

Midőn a regg első, alig észrevehető derűje kezdett felenni, elérték azon pontot, hol a patak egy nagyobb folyóba szakadt. E nagyobb folyó is kicsiny volt ugyan, hisz az egész sziget sem valami roppant terjedelmű, — de ezen a vízen legalább ladikon lehetett járni.

A ladik ott vesztegelt üresen, a part cserjéi alá huzva. Ott bizony észre nem vehette volna senki. De Sokuma és Gondoro tétovázás nélkül ráakadtak rejtékére és kihúzták a gyöngye járművet a bokrok árnyából. A társaság hajóra szállt.

Épen csak annyira volt még világos, hogy a víz felszíné kissé sűrűbbnek mutatkozott a környező feketeségnél. A két pápua ügyesen kezelte az evezőt. Alig-alig locsant meg nagynéha lapátjaik alatt a csöndes hullám; szorosan a part alá simulva s annak árnyékát keresve suhant tova a keskeny ladik, mint valami vízi gyík.

Senki sem szólt egy szót is.

Csaknem egy óra hosszat eveztek így. Már egészen világos volt a táj, de a partokon kétoldalt semmi nyugtalanító nem mutatkozott. Nemsokára a tájjellemeis más lett. A folyó terjedelmes tóvá tágult ki, melynek széles tükre ezüstösen csillámlott a reggeli fénytől.

A ladik elhagyta a partot és nyilsebesen a tó közepének tartott.

E tó tulajdonképen nem is volt tó. A folyó vize ott nagy területű lapályt borított el és ezen a lép, mocsár, ingóvány minden formát létrehozta.

Voltak ott uszó szigetek, melyek csupán vízi növényekből állottak egy porszemnyi föld nélkül. Voltak rétek, melyeken keresztül lehetett evezni, és ellenkezőleg sima víztükrök, melyekben úgy megakadt a lapát, hogy csak nagy erőfeszítéssel lehetett kihuzni. Voltak azután valóságos erdők csupa karnastagságú sásból, ezeken fejszével kellett volna utat törni a ladik számára. Azután megfeneklett faóriások, melynek gyökereiről a megdagadt folyam évek folytán lenyaldosta a talajt, s aztán a belé zuhantakat levitte a tóba és annak valamelyik zátonyán lerakta.

Valóságos vízi tömkeleg volt ez, melybe nem merészkedhetett más, csak az, ki könyv nélkül ismerte azon keskeny kacskaringós viz-szalagokat, melyeket fölhasználva mégis keresztül lehetett vergődni e veszedelmes tájon.

Sokuma és Gondoro ismerték a tó minden vízcsöppjét. A legnagyobb bizottsággal kezelték gyalról járműveket. A hol András semmi okot sem látott, ott ők jobbra balra kormányozták a ladikot, vagy hosszadalmas kanyarulatokat tettek, holott az egyenes ut oly simának és biztatónak látszott, hogy más bizonyosan ezt választotta volna.

Mikor már jó ideig haladtak így, ovatosan tapogatózva, s a part mind messzebbre maradozott, a két pápua megszünt evezni. Csak pihenni akartak néhány perczig, s e szünetet meg is érdemelték becsületesen.

— A fehér idegen meg volt mentve, — szólt Kvangang boldog mosolylyal; — nincs ember a szigeten, ki bennünket ezen uton követhetne.

— Kvangang! — kiáltá András, — hogyan haláljam meg neked, a mit velem tettél? Egy közömbös idegenért, kit fajod ellenségének tart, s kit földi hatalom nem menthet meg többé a haláltól, te élted kockáztattad.

Hévvél szorítá meg a leány kezét. Csak ennyivel adhatott kifejezést háláérzelmei-

nek. De Kvangang élénken intett neki, hogy maradjon ilve.

— Légy veszteg, — ugymond, — és ne mozogj. Ladikunk könnyen fölbillenhet és akkor nemcsak mi veszünk el, a mi nem nagy dolog volna, de ez is.

Ez is? Kit érthetett ez alatt? Ujjával egy fakéregből és hánscból font kosárra mutatott, mely a ladik orrán állt.

András már előbb észrevette e kosarat. A két pápua ifju a faluból hozta azt el; föl-váltva vitték és jobban vigyáztak rá, mint szemök világára. András azt gondolta, elég van benne s ezért mosolyogva szólt:

— Ha mi elveszünk, elveszhet az a kosár is, mert eleségre nem lesz többé szükségünk.

A leány s a két ifju palástolatlan meg-hökkenéssel néztek szeme közé. Azután a kosárhoz hajoltak, megcsókolták és elkezdték azirógnani.

András nem értette, mit jelentsen ez. — Vagy tán nem ennivaló van a kosárban? — kérde.

— Ennivaló! — kiálták mindhárom elszörnyűködvé. — Ennivaló!

— Egyébre nem gondolhattam, — mentegetőzék András. — Bocsánat, ha csalódtam; reményem, e tévedéssel nem sertettem meg senkit.

— Minket nem, de tán ezt, — mondá Kvangang a kosárra mutatva. — S ha megsértéd, jaj neked és nekünk.

Már megint „ezt“! Micsoda ez az „ez“? Vagy tán nem is „micsoda,“ hanem... „kicsoda“?

Igy töprekedék András. De „kicsoda“ még sem lehetett, mert a kosár sokkal kisebb volt, semhogy emberi lény kuczoroghatott volna benne. Ámulva kérde:

— Hát mi van ebben a kosárban, hogy oly hatalmas és mindnyájunk sorsát igazgatja?

— Csitt! — mondá Kvangang. — Halkal beszélj róla, oh idegen; halkal, susogva és tiszteletteljesen.

— De mi az hát? — sürgeté András kíváncsian.

— A fetis! — sugá Kvangang, fejét alázatosan meghajtvá, míg két bátyja e szó hallatára csaknem hasra esett a ladikban csupa tiszteletből.

András tudta, hogy e miveletlen és mindenek fölött babonás népek vallási fogalmai a lehető legalacsonyabb fokon állnak és hogy a „fetis“, azaz: imádások és isteni tiszteletök tárgya gyakran a legsilányabb, legbadaarabb tárgy.

— És nem mutathatnád meg nekem a ti fetisteket? — kérde fokozott érdekel.

— Hova gondolsz, fehér idegen? — kiáltá Kvangang. — Most reggel s az lehetetlen. A fetis csak a déli nap sugarát türi. Ha a nap egyenesen fejük fölött áll, ki fogjuk nyitni a kosarat, hadd fűrődjék a fetis az arany sugarak meggében.

— És hatalmas ez a ti fetistek? — folytató András.

— Hogy hatalmas-e? E kérdés istenkáromlás, oh idegen! Ő nemcsak hatalmas, ő mindenható. Ő mindent lát és mindent tud. Ő képes esőt támasztani és felhőket eloszlatni, betegségetek gyógyítani és előidézni, a természet megrontani és helyreállítani, a kigyó marását ártatlanná s az anya csókját halálössá tenni; ő mindenre képes, mindenre!

A legmélyebb meggyőződés hangján mondá ezeket, melybe félelem és tisztelet vegyült egyaránt. Azután elhallgatott s András elég tapintatos volt e tárgyról most nem szólni tovább.

A ladik ezalatt folyton haladt tekervé-

nyes vízi útján. Végre a tó tükre szükülni kezdett, partjai összéb-összéb szorultak s legvégére a tó ismét azzá vált, a mi eleinte volt: folyóvá.

A folyó ez utolsó része széles volt, de rövid. Torkolata már csak félóránnyira esett. Az evezők szabályos csapásaitól hajtva, a könnyű jármű gyorsan suhant tova a víz színén. Majd elérte a tengert és minden tótova nélkül egyenesen a mérhetlen messzeségnek tartott.

— Hová megyünk? — kérde András csodálkozva. — Ily nyomorult ladikon, eledel és ivó víz nélkül csak nem merészkedünk a nyílt tengerre?

— Oda, — válaszolt Kvangang s mutatóujját egy sötét tárgy felé irányzá, mely a távolban a tengeren uszni látszott.

— Az sziget, — mondá András.

— Sziget, — erősíté a leány; — a névtelen szigetek hívjuk.

— Miért névtelen, ha emberek beszélnek róla?

— Mert nincs, a ki nevének nevezze.

— Hát el van hagyatva? Nem lakik rajta senki?

— Azelőtt lakták sokan, de most kipusztultak mind.

— Az egész lakosság?

— Egytől egyig.

— És mi lett belőlök? Ez csodálatos dolog.

— Fölfalták egymást, — mondá Kvangang egykedvűleg.

András elborzadt. Egy nép, mely önmagát megeszi: ilyet még nem hallott. Pedig ezen emberek szigettengerben akadhatott ilyen sziget még több is.

Az idő kedvezett, a tenger nyugodt volt, és vitorla nélkül is elég gyorsan elérték a szigetet.

— Most már tökéletesen és végkép bizottságban vagyunk, — mondá Kvangang, — mert e szigetre száz esztendő óta nem lépett emberi láb.

Partra szálltak. A titokteljes kosarat mindenféle tisztelettel között szárazra vitték. Azután a ladikot is fölhuzták egy biztos sziklahasadékba.

Épen dél volt. A nap sugarai függélyesen sütöttek le a forró sziklákra.

— A fetis órája, — mondá Kvangang, lábujjhegyen odament a kosárhoz és fölborította födelét.

Azután ő is, bátyái is, arcra borultak és egy ideig e helyzetben maradtak. E perczeket András alkalmasaknak vélte kíváncsiságát kielégíteni és belekukkantani a szentül tisztelt kosárba.

Odalopózkodott tehát, belenézett és... alig tudta elfojtani a meglepetés sikolyát.

A hatalmas, mindentudó és mindenható istenség, melyet a kosárban látott, a félelmetes fetis mi volt?

Egy dugaszhoz!

Egy közönséges, rozsdás, európai dugaszhoz, mely a jó isten tudja mi uton-módon került ide a világ végére az emberek közé...

A sziget, melyre menekültek, egyetlen óriási szikla volt, a szárazföld felől meredek köfalnak látszó parttal. A tenger felőli része azonban lankás volt, dús növényzettel. Ezen az oldalon kötöttek ki. Egész paradicsom tárult itt elébök. A völgyben elhagyott falut s széjjel, bokorban, patakparton elszórt emberi csontokat találtak, miken még meglátszottak a rágó fogak nyomai. A falu is tele volt ilyenekkel.

Sokuma összeszedte a csontokat s a tenger partján egész emberi csontvázzakká állította őket össze, a babonás ellenségek távolartására. A mozdulatlan vázak messziről ugy

tüntek fel, mintha a szigetet védelmeznék emberi berohanás ellen.

A szökevények aztán két kunyhót raktak a szigeten, Kvangá gyékényből szőnyeget, mohából ágat, kókuszdióból tálat és tányért, lopótökből korsót, poharat készített bele. A kokuszpálma, banánfa, kenyérféle és egyéb gyümölcsfák a legjobb gyümölcsössel, a tenger halakkal, az erdő vadakkal szolgált nekik bőven, sőt egy megsebesült elfogott, de később felgyógyult antilop-szarvas tejjel is ellátta őket. Minden jó lett volna, ha tűzők lett volna. De azt nem tudták gerjeszteni semmikép. András még egy kovadarabot is talált magánál s ennek most jó hasznát vette volna, ha talált volna valahol vasat a szigeten. De az nem volt sehol található. Az előbbi szigetlakók nem ismerték ezt az érczet, elszörva talált fegyvereik hegyei is éles kőből voltak készítve. Vas nem volt sehol, a miből a kova szikrát birt volna ütni.

Ekkor jutott eszébe a — dugóhuzó.

A pápuák bálványá, az a kis vas-eszköz most valóban isteni szolgálót fog tehetni. Képzeltetni a szegény vadak bámulatát, midőn imádot isteneket tüzes sziporkákban égni látták s tapasztalták, hogy András kezében hogy gyújtja izzó parázsza a taplót. Természetes, hogy e rendkívüli tüemény legkevésbé sem volt alkalmas a pápuák bálványukban vetett hitét megingatni. Azóta még inkább tisztelték.

Akkor aztán külön tűzhelyet raktak a kunyhóban s ott táplálták az örök tüzet, a kovát beásták egy szögeletben, hogy baja ne essék, a dugóhuzó istent pedig hálálkodások közt helyezték vissza a kosárba.

Igy éltek ők itten négyecskén elvonulva, semmit se tudva a világról, boldogan, gond nélkül, folytonos vadászat és gyümölcszedés között. Kvangá kitűnő íjász volt, ő tanítá meg Andrást is a nyilakkal löni, úgy hogy ezt a mesterséget rövid időn már nagy tökélyre vitte.

Hasznát is vette ennek a tudományának. Egy napon, midőn a sziklapart tetején állott s a sima tengert vizsgálta, melyen ittléte óta még soha vitorlást vagy egyéb emberi jármű jelét nem látta: egyszer csak mintha valami fekete pontot vett volna észre a Ternate-sziget felé lehajló láthatáron. A két pápuát is maga mellé szólította s azok aztán felvilágosították, hogy azok az ő törzsükből való emberek, kik csolnakokon most az ő keresésükre indultak, miután már egyéb területeket alkalmasint átkutatták, most eszükbe jutott a névtelen sziget.

A következő megmutatta, hogy a két pápuának igaza van. Két óra hosszáig fekdtek ott meglapulva a szikla tetején s látták, a mint nyolcz naszád, mindegyik 10—20 fegyveres férfival lassan közeledik a sziklafal felé. Mi tevők legyenek? Ha a vadak a szigetet megkerülik, ott felfedezik a kunyhókat; küzdeni ellenük örültségnek látszott, menekülni meg lehetetlenség.

Mig így töprekedtek, az alatt a ladi-kok megérkeztek a szikla tövéhez. Ordítottak, fenyegetőztek dárdáikkal, de semmi választ nem kaptak. Kikötniök e helyen lehetetlen volt, s így egész délután fel s alá ezvezték a sziklafal alatt, megdöngögtvén minden szirtet s kikutatván minden repedést. Igy érte el őket az alkonyat, mire aztán a sok ordítózásban kifáradva, száraz torokkal hazafelé indultak.

Az „ördög árka“ a budai ráczvárosban.

A három menekült nagyot lélekzett ott a szikla tetején; sokáig néztek utánok, míg csak utolsó körvonalkuk is össze nem olvadt az est sötétjével, mire aztán haza indultak. (Vége követk.)

Az „ördög árka“ Budán.

Sokan azt tartják, mindaz, a mi omlik, bomlik, a mi fakó és megviselt — festői. Ennek fele igaz, a mennyiben ennek igazságát a festészek azon elfogadott nézetével is lehet igazolni, hogy az ujdontat új, az ép, a szabályos sokszor unalmasnak mutatkozik a festményben, míg a rondaság és düldekesség a művészet tükrében szín- és formagazdagsága által vonzóvá, érdekessé válhatik. Unalmas például modern arcképeken a mocskotalan új fekete frakk, a hófehér mellény és nyakkötő, míg a Murillo festette szennyes utcái suhancz képe tagadhatatlan élvezetben részesíti a szemlélőt. Szóval, a művészet tisztító csatornáján átmenve, sok olyan dolog megszépül és megne-

mesedik, a minék, ha a természetben a maga valóságában találkozunk vele, talán undorral hátat fordítanánk. Ezen „tisztító csatornája a művészetnek“ megszépíti tehát a ronda csatornát is, milyen a napjainkban oly sokat emlegetett és szidott „ördög árka“, melynek „érdekes és festői bája“ tőszomszédságunkban, és Buda területén virul. Igaz, hogy büze nem éri meg kőpíntön sem, mely híven ábrázolja egyik legérdekesebb részletét a ráczvárosból, de épen jelenleg a járvány idején nem is akadna több rajzolóknak, ha mindjárt fertőtlenítő savba és aranyba fűrésztlenők is, a ki a környék levegőjét megmátelyező ároknak többi festői részleteivel olvasóinkat megismertetni hajlandó volna.

Pedig a titokzatos nevet viselő ördög árka semmi más, mint a hidegkúti lapályon összegyülekező vizek levezetésére szolgáló csatorna, mely már alkalmasint a rómaiak idejében is ezt a szolgálatot tette, s hivatásának fontossága mellett is századokon át annyira előn hanyagolva, hogy a benne levő bűzös iszap, s az ebből eredő egészségtelen kigőzölés valóságos nyílt sebet képezett Budavárosnak különben regényes fekvésű területén, sőt némely utcáin is, melyeken keresztül a Dunába szakad.

Alkalmasint ebbeli tulajdonságának köszöni nevét is.

A csatorna mintegy másfél mérföld hosszú, a hidegkúti határban ered, s a vérmézőt és a városi majort átszelve, a Ráczfürdő előtt elhaladva, a Rudas-fürdőnél a Dunába ömlik; a városon keresztül vonuló kisebb része jól-rosszul már boltozva van, de ez mindamellett nem képes meggátolni a bűzös kipárolgást, mely nagyon ártalmas hatást gyakorol a budai tabán s ráczvárosbeli lakosok egészségi viszonyaira.

A vérmezőt hajdan csaknem felében szelte át a csatorna, de az ötvenes években, a vérmező térsége katonai gyakorlatokra rendeztetvén be, a csatornát szükségkép szabályozni kellett; a szabályozás kétféleképen volt tervezve: ugyanis vagy úgy, hogy közepen meghagyatva, beboltoztassák, vagy pedig, hogy a vérmező széleire helyeztessék át; azonban ki tudja mily, talán gazdasági szempontból az utóbbi tervezet fogadtatván el,

beboltozatlan áll potban a vérmező széleire helyeztetett át, s így ördögi jellegét nem veszítette el ezuttal sem.

Ujabb időben azonban az egész csatorna rendezése szóba kerülván a fővárosi közmunka-tanácsnál, az egész csatorna kitisztítása s beboltozása elhatározottat, sőt a munkálat már ki is adatott létsítés végett, s így kilátásunk lehet, mikép a csatorna nem sokára már csak majd nevével fogva emlekezett az ördögre.

Hogy a víz-levezetés-céljának megfelelőhessen, a csatorna szélessége 5—6' s 14—15' közt változik, de mindemellett is csak kitisztogatása, s beboltozása után fog valósággal megfelelhetni céljának, mert a csatorna falai vízhatlan mésszel (cement) fognak bevonatni, mi által az iszap képződése is lehetetlenné lesz téve. Mindamellett ez órában még régi festői rondaságában diszlik az árok, s szemétdombjai bő táplálékot nyújtanak a — kholerának, a rongyszédőknek és a patkányoknak.

A Spitzberg-szigetek.

A Payer és Weyprecht által vezényelt osztrák-magyar észak-sarki expedíció mondhatni csak ama korábbi kísérletszerű vállalat nagyobb mérvű és komolyabb szándékú folytatása, melyet e két merész utazó még a mult év nyarán megkezdett. Az egész nagy tenger, mely a Spitzberg-szigetek és Novaja-Zemlja közt elterül, egész a legujabb időkig teljesen ismeretlen volt a tudományos világ előtt. Czethalászkok hihetőleg azelőtt is jártak-keltek e rideg sarki tájakon, de tudományosan átkutatva és leírva még eddig nem voltak. Az említett két bátor férfinak volt fentartva, hogy terjedelmes nyílt sark tengert fedezzenek föl ott, a hol előbb teljesen hajózhatalan és a legvastagabb jéggréteggel borított vidéket képzelünk, a hova behatolni nem sikerült sem az oroszoknak, sem a svédeknek, sem az 1868-iki német expedíciónak.

Weyprecht osztrák tengerészhadnagy és a második német sarkexpedíció alkalmával oly nevezetessé lett Payer osztrák főhadnagy a mult

zett Szarvöböl csúcsa (Hornsundtind) is, mely zordon környezetével együtt rajzunkon látható. E magas csúcs a Spitzbergnek főszigetének jégmezőkkel és benyuló öblökkel csipkézett nyugoti partján a barna violaszínű kopár hegyláncból hatalmas czukorsüvegként emelkedik ki, és Payer leírása szerint, messze túl a háta mögött az Öböl-folyam teljesen jégmentes lanyha vize terül el, számtalan állatfajtól élénkítve s a part melletti halványzöld lejtők oly látványt nyújtottak, mely e vidéket, főleg a kopár, fagyos Grönlanddal, ennek nyáron át folytonosan derült egével, szélcsendjével s télen iszonyu hóvizatarival, óriási hegyes fenlapályával és roppant jégmezőivel összehasonlítva, ugy tünteti fel, mintha nem is északsarki föld, hanem valami mérsékelt égajl alatt fekvő enyhe levegőjű ország lenne. Sőt még Norvégia északi partjai is zordonabbak s északiabb kinézésűek, mint a Spitzbergnek eme része. Sabine tábornok a Spitzbergeket Grönlanddal összehasonlítva igen találóan „valóságos paradicsomnak“ nevezte, és ebben igaza is volt, mert Grönland óriási jégmezői oly rideggé teszik ezt az egész,

föld! — Mennyi alkalmunk volt ilyeszerű dolgokat olvasni, mire a lökést túllelkesült németek adták, s ezek lelkesültégének továbbzállított németbámuló magyarok valának. A német lapok a szélrózsa minden irányába hordták a hirt, hogy a strassburgi egyetem 200,000 kötetnyi könyvtárt kapott, mely óriási tömeg a német könyvtárak duplaiból és 50,000 kötetnyi angol ajándékból került ki. Világszerte tudva van, hogy az új egyetem helyisége a hajdani nagyszerű akadémia-palota lett, mely a tudomány jelen állásához mérten van fölszerelve.

Ily hírek hallatára a tudomány-szomjas fiatal ember szíve repes az örömtől, hogy szerencséje épen ez időre tette egyetemi pályáját, mert oly egyetem hallgatójává lehet, hol meszelylyel mérk a tudományt, mint Selpitzben. Mi természetesebb hát, mint, hogy egyetemi képzésemre nézve vágyaim ne továbbja Strassburg lett. Lelkesültégem tetőpontra hágott, midőn Kehnél a helyre-állított nagyszerű vashidon robogott át gyorsvonatunk a hatalmas Rajna fölött. E pillanathan mintegy varázsütésre előtűnt a Münster, a föld

A Szarvöböl csúcsa és környéke a Spitzberg-szigeten.

ev juniusában egy kis norvég vitorlás hajón Tromsöböl elindultak, hogy a félelmes tengert fölkeressék. A két utazó bátorságának és erélyének végre sikerült egészen az északi szélesség 79. fokáig előnyomulni s Novaja-Zemljától északra teljesen jégmentes tengert fedeztek föl.

Ez alkalommal a Spitzberg-szigeteket részletes vizsgálat alá vették. E szigeteket még 1553-ban fedezte föl Willoughby nevű angol tengerész. Előbb azt hitték róla, hogy Grönlandhoz tartoznak s ezért Keleti-Grönlandnak nevezték. A Spitzbergeket körülvevő tenger tele van czethalakkal és a szigetek, főleg korábban, igen keresett menhelyül szolgáltak a különböző nemzetek czethalászaiknak. Miként a szigetek partjain szétzórta heverő hajóromokból következtetni lehet, nagyon sok hajó és bárka törhetett szét ott a körüvevő sziklazátonyokon. A sok hajótörés e szigetek mellett onnan magyarázható ki, hogy a spitzbergi halászkok a helyet csak tökéletlenül ismervén, abban összpontosították összes hajózási ismereteiket, hogy egyenesen oda igyekeztek evezni, a hol magas hegyes csúcsokat vettek észre.

Ilyen veszélyes, zátonyos hely az ugyneve-

több mint 20,000 □ mérföld területű szigetet, hogy a szemnek alig van alkalmá itt-ott egy két zöld óázon megpihenni.

A sarkvidékre nem rég elindult osztrák magyar expedíció tudósításait és visszatérését már csak azért is feszült figyelemmel várjuk, mert az talán el fogja dönteni, hogy mi igaz, mi nem a jégmentes északsarki tengernek meg eddig talányszerű létezéséből.

S. L.

Hogy szökik meg a tudomány-szomjas fiatal ember Strassburgból?

— Eredeti levél. —

Kürtöli a világ valamennyi hírlapja a strassburgi egyetem fényét, jövőjét, tanárai kitűnőségét. Ott van Max Müller, oly bizonyos mint kétszer-kettő négy, hogy oda megy Mommsen, sőt Kuno-Fischer is készül oda hagyni Heidelberget, melynek egyeteme Strassburg mellett árnyékká válik, míg a régi jó tanárok kidőlnek, a fiatal erők pedig mind Elzász fővárosát keresik

kerekességén legmagasabb, s tán legművészebb kivitelű tornyával. Sohse felejtsem e látványt, oly mély hatást tett reám. Egy kanyarulat, s a citadella komor romjai vonták magára figyelmemet. Tömérdek emeletes, két emeletes kaszánya s egyéb katonai épületek egészen romban, vagy épülőfélben. De a rombolás termelkeke oly nagy, hogy a szép, öt szögben épített várda alakját is alig lehetett kivenni.

Vonatunk az egész várat megkerülve, az 1870-ben szétrombolt, de immár fölépített ausztréliczi indóháznál állott meg, honnét droachkánk fél óra alatt a város tulsó szélire szállított. A hétel Bále előtt állt meg, s én kiszállék, kétségkedőn tekintve e furcsa kinézésű szállodára. No de — így okoskodám — ugy látszik, itt mind ilyen, ez ezt dicserik is, tehát alkalmasint csak külsője nem ajánlatos Odabenn, sőtét, mindenféle illattal szaturált legű folyosón át egy lyukhoz érkezém, melyet szobául jelöltek ki.

Volt szerencsém a Kutyakaparótól egész a híres Monori csárdáig, a Rongyos lámpástól a Koplalóig sok alföldi csárdát megismerni, de számuk nem lenne teljes, ha a hétel Bále kimaradna.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

— Kigyó! — kiálta egyszerre Joé és Kennedy — s az utóbbi már emelte is karabinját.
— Nem az; — mondá Ferguson, — hanem egy elefánt ormánya. Ne lőj, — tevé hozzá. — Az állat kötelmen húzza hajónkat, mint egy remorqueur (vontatóhajó). S a mi több: épen a kívánt irányban.
Ugy volt. A roppant állat, mely valószínűleg siesztáját tartotta a rétség hatalmas fűvében, horzsolva talán a lefüggő horgony által, felugrott s ugrortában egyik agyarával bele akadt a horgony vasfogába.
Az állat erős vágatással törtetett előre. Látszott, hogy egészen neki van bősülvé. Orrmányát jobbra-balra vetve, törte le maga előtt a füveket, melyeket lábaival tiport össze. Nemsokára a tisztára értek, de megállapodásról azért nem gondolkodott. Sőt gyorsította vágatását. Tovább másfél óránál haladtak így, a nélkül, hogy az elefánton a legkisebb fáradtság is látszott volna. Ez otrumba képesek; egy napról a másra roppant távolságokban tűnnek föl sokszor, épen mint a tenger óriásai, a czetek, melyeknek tömegével s gyorsaságával bírnak.
Kennedy és Joé készen állottak, fejzővel kezökben, hogy a horgony megfeszült kötelét elvágva, véget vessenek az akaratlan haladásnak. De a tudor nem engedte. Mig csak kénytelenek nem vagyunk, — mondá, — ne foszszuk meg magunkat horgonyunktól. E kénytelen-ség pillanata azonban nem sokára közeledni látszott. Az elefánt gyors futása egy sűrű és szálas erdő felé vette útját, melynek erős fái közt a léggömb mulhatatlan szétpepetett volna. Vagy a köteleket kellett elvágni, vagy megkísérteni: ha az elefántot eloiteni sikerülne. Kennedy tehát legjobb vontosövűjével golyóra fogta a dolgot. Helyzete azonban a csolnakban nem volt kedvező a lövésre. Első golyója az állat erős kaponyáján tökéletesen meglapult s ártalmatlan maradt. Az elefánt, a lövéstől megriadva még vesztegobb vágatásnak indult. A második golyó vállába furódott. Az állat megbödült s iszonyuan megrázkódva, annál erősebben vágatott. Most Joé is töltött s egyszerre két golyó érte a neki bősülvé állat oldalát. A vér erősen kezdett csorgani belőle, de futása semmit sem lassult, bár észrevehető volt, hogy nagyobb erejére esik már a szaladás. A puskatüz egy perczig sem szünetelt s már tíz golyó érte az állatot. A tizedikre olyan ugrott, hogy léggömb és naszád csak ugropogott a rángatástól. Az erdő oly közel volt már, hogy egy percz alatt elérte, s az első fánál menthetetlenül el vannak veszve. De nem bírta tovább. A rettenetes ugrás utolsó erőfeszítése volt a két első térde megtörve, egész súlyával előre bukott.
— Most egy golyót a szívébe! — kiálta Ferguson, s még ki sem mondta, már a golyó ott volt a hová szánta. Haldhögése iszonyu ordítással változott. Azzal oldalt vágta magát. Meg volt dögölve.
Az agyarába akadt horgonyal fogva a csolnakot és légzhát még lejjebb vonta magával, úgy hogy a kötélszálak selygelyen könnyen leszálhattak a földre. Oly jól és erősen ki voltak kötve, mint a legmélyebben földbegyökerezett fához, s nincs ág olyan erős, mint a melyhez most megkötve voltak.
— Két órai pihenést tartunk itt, — mondá a tudor. — Te Dick azalt vadászgathat szerzeszt s mig én itt jegyzeteimet rendezem és léggömb-

bünek egy kissé megvizsgálom, addig Joé süsön nekünk egy kis elefánt-talpat. Sokkal finomabb, izesebb és puhább eledelnek mondják a vaddisznó fejnél s a medvetalpnál is.
Két óra múlva Kennedy egy orix-czombbal tért vissza. Ez állat az antilopok legkönnyebb és leggyorsabb fajai közé tartozik. A doktor ezalatt megvizsgálta járművök összes készülékeit; de az öt nap utazás semmi kárt nem tett benne. Joé is elkészült a pompás pecseryével s a magas fű puha váncosán, a sátoros fák alatt oly jól esett a vacsora és a pihenés, hogy egy szivvel-lélekekkel elhatározták itt tölteni az éjt. (Folyt. követc.)

Egyveleg.

** (Hírlap-statisztika.) Valaki kiszámította, hogy az északamerikai Egyesült-Államokban 7000 emberre esik egy hírlap, Svájcban 8000-re, Belgiumban 15,000-re, Hollandban 16,000-re, Franciaországban és Angliában 23,000-re, Poroszországban 26,000-re, Olaszországban 44,000-re, Ausztriában 105,000-re, Törökországban 300,000-re és Oroszországban 350,000 emberre esik egy-egy.
** (Érdekes sajtó-gép.) A kolozsvári lyezeumi nyomdában van azon kézi sajtó, melyen 1849-ben Debrecz-nben április 13 és 14-ike közötti éjjelen a Kossuth Lajos által fogalmazott függetlenségi

helyiséget egy ajtó köti össze, miután az oroszlanok előadása az elefánt-ketreczben szokott végbe-menni, de előbb az elefántot kivezetik az ugynevezett „váróterembe.“ Egyik este hogy, hogy nem, az említett ajtó kinyílt, midőn a ballában meg-lánczolt elefánt még ketreczében volt. Az egyik oroszlan, Mustapha, megjelent az ajtóban, s a mit sem sejtő elefántot megpillantva, hátulsó lábaira állt, aztán a védtelem állatára veté magát, karmait és fogait annak bőrébe vágva. Az elefánt borzasztó felordítása megreszkettette az egész bódét, s a nézők menekülni igyekeztek. Ez az ordítás döbenté-e meg az oroszlant, vagy talán az elefántbort nagyon keménynek találta, — elég az hozzá, hogy Mustapha visszaugrott ketreczébe. De alig történt ez, megint kedve lett volna az elefántra rohanni, hanem a felvigyázók akkor már elősiettek, s a felizgult oroszlant vasdorongokkal visszavonulásra kényszerítették és az ajtót bezárták. A másik oroszlan, Pasa, az egész jelenet alatt — ámbár szabadon állt előtte az ut — a legközönyösebben viselte magát.
** (Hasonló — a megnyalásig.) Egy berlini kutya-kedvelő fényképezte magát az udvari fényképezésnél. „Hanem a kótnak a megszólalásig hűnek kell lennie,“ — mondá. — „A megszólalásig, — felelé a fényképező, — még a kutyája is meg fogja ismerni, hanem akkor ön még egy vacsorát is fizet.“ A kutya-kedvelő beleegyezett. az arckép elkészült s több más képpel együtt felállította; az eb eljött s csakugyan oda futott gazdájának képéhez, sőt azt meg is nyalta. Nagy öröm és pompás vacsora. Hanem a fényképező egy pohár pezsgővel töltött ivott, és szomszédjának egész bizalmasan megsugta, hogy a fényképet tojásfehérnyel helyett viaszoldattal vonta be s aztán bekente — szalonnával; s az eb megérzé a szalonna szagát, s ezért nyalta meg a képet. A szomszéd a titkot kifejezte, a kutya-kedvelő visszakövetelte pénzt s a vacsora árát, s midőn a fényképező erről hallani nem akart, pert indított.
** (Halvau üteny pauza.) Egy bajor színház zenekarában a nagydobos hébe-hóba nem szokta megvetni a snapsot. Egy öt felvonásos opera alatt szörnyen vágyódott egy pohárka köménymagóra, s már két órán át kellett epekednie. Hanem itt jön a megváltás pillanata, a 4-dik felvonásban, midőn a nagydobosnak 60 üteny pauzája van. E pillanatot felhasználhatja, mert a korszma csak pár lépésnyire van a színháztól. És csakugyan alig tette meg az utolsó dobütést, kirohan az ajtón, és az ütenyeket számítja, 1, 2, 3, 4, rohamlépésben a korszma felé siet; 5, 6, 7, 8, 9, 10, — belép — 11, 12, — a korszmaába; 13 — jó estét — 14, 15, egy köménymagost — 16, — de hamar — 17, 18, 19 — itt van! köszönöm (iszik) — 20, 21, 22, 23 (iszik), br! 27, 28 itt — 29, a hatosom, — 30, 31 még egyet! — 32, 33, 34 (a pohár jön), 35 (iszik) 36, 37, 38, 39, 40, — itt 41, a hatosam — 42, 43 jó éjt! — 44, 45 aludjék — 46, 47 jól; 50, 51, 52 rohamlépésben vissza a zenekarba, — az 59-czel megragadja a dobvert, s midőn a 60-at olvassa — bumm! belévg a hangszerek tuttjába. Ez aztán „pontosan“ használta fel idejét!
** (Tejescsészék papirból.) Amerikában a papirból készült tejescsészék mindinkább divatba jönnek; ezek nagyon könnyűk, minden baj nélkül tisztán tarthatók, soha sem törnek el, s azt mondják, hogy a ki ezeket egyszer használta, nem örömet cseréli fel megint másnemű csészékkel.

Hippopotamusok.

Öt hét léghajón:

Az elefánt mint remorqueur.

nyilatkozatot nyomták ki. E sajtó romjaiban hevert éveken keresztül. Ez év elején K. Papp Miklós átvéve a nyomda igazgatását, egészen helyre állította a sajtót is, s most egyike a legjobb gépeknek. A nyomdában működik még jelenleg Benkő Károly, ki a függetlenségi nyilatkozatot szedte, s ki hajlott kora dacára ma is a kitünőbb és szorgalmasabb munkások egyike. Midőn a magyar-kormány 1849-ben a kolozsvári lyezeumból a kézi sajtókat Debreczben parancsolta fel, egyiutt ment fel a nyomda személyzete is. Jelenleg csak négyen élnek közülök: Benkő, Bartók Lukács a nyomda jelenlegi provisor, Rác István és Szabó András. A forradalom után a lyezeumi nyomda kézisajtója megsemmisült, de helyébe kárpótlásul adta a német kormány a fentemlített gépet, mely nemsokára emléklappal lesz ellátva.
** (Postagalamb-állomások.) Metzben, Straszbargban és Kölnben a kölni galambkedvelők, Bodinus berlini igazgató vezetése alatt, a katonai hatóságok számára postagalamb-állomásokat állították föl. A metzi és straszbargi állomás már egészen be van rendezve, s most Kölnben a Pantaleonkapu tornyának felső részét alakították át e célra. A vállalkozó több mint 600 kitűnő s drága postagalambot vásárolt össze Belgiumban, melyeket párosával osztanak szét a három állomáson.
** (Jelenet egy állatseregletben.) Lipszében a Kreutzberg-féle állatseregletben az elefánt ketrecze mellett van az oroszlanok ketrecze, s e két

most jelen meg első évfolyamban, szintén Beniczky Irma által, az ifjuság számára tapintatosan szerkesztve, és- és szivképző olvasmányokkal, képekkel, csinos szines birtékban. Ára 50 kr. — 7. „Határidő-naptár“, ügyvédek, orvosok, üzlet-emberek sőt minden rendtartó s elfoglalt ember számára hasznos naplókönyv, az év minden napjára egy-egy lappal, a mellett a közéletre leg-szükséges jegyzetekkel (bélyeg-kamatszámítások, stb.) ellátva, csinos zsebkönyv, csodás tümemények stb. gyűjteménye; ime, már tizenkettődik évfolyamban rémítgeti a világot, s ki nem fogja igazat, hajmeresztő, vérfagyaló tárgyiból. Örömmel látjuk, hogy az újabb folyamok mind kévesebbé válnak a moró babonának s a természet és való körében is tudnak elég igazat és érdekfeszítőt találni. Ára 60 kr. — 10. „Honvéd-naptár“ egyuttal katonai naptár, szerkeszté Aldor Imre; a régi és új honvéd világ s katonai érdekek köréből vett s abba vágó közleményeivel e vállalat is már saját közönséget szerzett magának, s most már hatodik évfolyamát járja. Ára 60 kr. — 11. „Balparti nép-naptár“, 12. „Kossuth-naptár“ és 13. „Népszász-naptár“ (szerkeszté Aldor Imre), baloldali szemlemben s nagyobbára politikai-, egyszersmind népszerű irányzattal szerkesztett naptár; az utóbbi egyszersmind a királyi gyermekek (Rudolf főherceg és Gizella főhercegnő) arcképét és életrajzát is közli. Ára az elsőnek 50 kr., a két utóbbinak 40 — 40 kr. — 14. „Nevezzünk“ mulattató, leginkább adoma-tartalommal bíró naptár, sok képpel; a derültebb olvasmány kedvelőnek ajánlható. Ára 40 kr. — 15. „Csoda-bogár“ és 16. „Barátfülek naptára“ szintén humorisztikus képes naptárak a vastagabb táplálékhoz szokott s kevesebb válogatos kiki olvasóknak. Ára az elsőnek 60 kr., az utóbbinak 50 kr. — Végül 17. „Uj falu naptár“ egész iven, ára 20 kr. — E hosszú sorozatból kiki kiválaszthatja a kedvére való. Mindnyája kapható minden könyvtárban és könyvkötőnél ország-szerte.
— („Athenaeum nagy képes naptára“) 1873-ra szintén megjelent, az előbbi évekéhez hasonló, hasznos és mulattatót vegyítő tartalommal. A rendes naptári részen túl először szépirodalmi dolgozatokat találunk benne: Deák Farkastól beszélt, Thalys Kálmántól két kurucz kor-szaki dalt, a szerkesztőtől (Sárkány János Ferencz) a veleneczi utirajzot, „A holt verseny“ című angol sportnovellát, s más kisebb közleményeken kívül Prém Józseftől egy hosszú költői beszélt: Guinevere királynő történetét. Ez utóbbi Tennyson királyi dylejgye egyikéből van átkötve, perze sokkal erőtelenebbül, mint példányképe; de néhány szép illusztráció van hozzá, valamint Petőfi két költeményéhez is („Lenkey százada“ és „Befordultam a konyhára“). Az ismeretterjesztő rész: Természettudományi képek. — Gazdászati, ipar, kereskedelem, — Újabb eszmék és események — fő czimek alá van sorozva számos czikkel és képpel. Terjedelme tiszti czimtar zárja be a naptárt, melynek ára 1 frt.
— („A Természettudományi Közlöny“-ből) ismét egy tartalmas füzet jelent meg (a novemberi), melynek főbb czikkei: „A zsir szerepe az állatok táplálkozásában,“ „Balogh Kálmántól;“ „A geologia fejlődése ötven év óta,“ „Doehm után;“ „A grünländi meteorvasak,“ ezeken kívül számos rövidebb közlemény.
— (Dr. Pauer Imre) a szombathelyi főgymnázium igazgatója „Vázlatok az ujkori philosophia köréből“ czim alatt ismét egy terjedelmes bölcsészeti munkát adott ki, mely Ueberweg és mások munkái nyomán Bacontól és Descartes-tól kezdve egész a legújabb időkig megismerteti a bölcsészeti rendszereket. Forrásai németek lévén, az újabb bölcsészeti mozgalmaknak Németországban kívül fellépett alakjait csak épen ho gy megemliti. Így is elég terjedelmes és használható munka ifjaink és bölcsészettudó olvasóink számára. A

299 lapnyi, sűrűn nyomott kötet Aigner Lajosnál jelent meg s ára 2 forint.
** (Kazinczy levelei.) Horváth Döme min. tanácsos, Kazinczy leveleinek buzgó gyűjtője, jelenleg a gr. Ráday-féle könyvtárból, mely a pesti ref. egyház birtokát képezi, másoltatja le nyelv-reformatorunk ott levő számos ismeretlen levelét. Ha a gyűjtemény teljes lesz, akkor valószínűleg kiadását is megindítja, hogy e tartalmas, kort és egyént egyaránt jellemző leveleket megszerezhesse minden műveltebb olvasó.
** (A képzőművészeti társulat) jeles külföldi és hazai művekből álló vegyes tárlatát e hó 15-én fogja megnyitni. Minthogy azonban Benczur Gyula a kiállításhoz szintén jeles festménye: „XVI. Lajos király elfogatása Versaillesban“, időközben a külföld számára megvásároltatott, e mű tulajdonosa engedélyéből, csakis e hó 12-dikéig lesz látható a társulat műcsarnokában.
** (Uj napilap a vidéken.) Pécsét ujévkor Ramazetter Károly egy magyar napilapot szándékozik megindítani, mely mellé egy szépirodalmi hetilap is lesz mellékelve. Pécsét melegen karolják fel az ügyet, és nemsoká anyagilag, hanem szellemileg is erősen akarják támogatni a nemzeti és társadalmi tekintetben fontos vállalatot.

Közintézetek, egyletek.

** (A magyar tud. akadémia) nyelv- és szépirodalmi osztályának nov. 4-ki ülésében Vadnai Károly lev. tag olvasta föl székfoglaló értekezését „Az első magyar társadalmi regényről.“ Ertekező Fáy Andrásnak tulajdonítja az érdemet, hogy mellőzve a külföldi irodalom utánzását, első honosította meg irodalmunkban a társadalmi regényeket. Rövid szemle alá veszi a derék író irodalmi működését, kiemelve, mennyire átvolt hatva Fáy a társadalmi reformok szükségére által, s hogy e szempontból kiindulva, a tankötemények nemet választva, kettős helyesdéssel követvén ez irányt, midőn gr. Széchenyi István kimondá az egész országot felráló ama nagy elvet: „Magyarország nem volt, de lesz.“ Ez elv képezi kiindulási pontját Fáy „A Békely-ház“ című regényének is, mely felolvasó szerint társadalmi regényirodalmunk első jelesebb terméke, noha sem megjelenésekor nem részesült valami nagy figyelemben, sem azóta nem méltattatott kellően, sőt az újabb nemzedék már alig is ismeri, pedig e mű mint negyven év előtti társadalmi állapotaink há visz-szatükrözése igen nagy becses bir, s e mellett vidám hangulata folytán kellemes olvasmányt képez. Erdeméül tudja be végül felolvasó Fáy-nak, hogy már 40 év előtt indítványozta egyik művében a tanfelügyelő intézményét s egyik előharczosa volt a nőemancipációnak. Ez éljenzeles fogadott székfoglaló után Szilády Áron olvasta föl gr. Kun Géza lev. tag „Adalékok Krimia történetéhez“ című értekezését, melyben többek közt festi azon villongásokat, melyek e kis föld-darab birhatásáért a keletről nyugotra vándorló néptörzsek között századokon át folytak. Végül a folyó ügyek kerülően elő, az osztály elhatározta, hogy a Szarvas Gábor által szerkesztett „Magyar nyelvőr“ segélyezése 1000 frtól 1500-ra emeltes-sék és ezental ne 10, hanem 12 füzet adassék belőle évenként.

Egyház és iskola.

** (Amügyetem) új helyiségében Pesten nov. 5-én nyitották meg. Az ünnepélyes megnyitáson a tanári karon s a tanuló hallgatóságon kívül jelen voltak Toldy Ferencz, Horváth Mihály s Mészáros közoktatási osztálytanácsos. Sztoczek József, a tavalyi rektor, előadta a mult tanév történetét s új tanév programját, s hogy a mügyetem hallgatói évről évre örvendetesen szaporodnak, főleg a gymnáziumokból. Tavaly 513 tanuló volt, s ezek közt 379 magyar, 15 német, 5 szláv s 4 angol. Sztoczek után az új rektor: Conlegrer foglalta el székét előadást tartva.
** (Tudori jubileum.) Dr. Jedlik Ányos, az egyetem természettudományi tanára, okt. 31-én érte meg 50-ik évfordulóját annak, hogy a tudori korszort elnyerte. Ez alkalomból a jogászegytemen a bölcsészeti-kar diáulást tartott, s a kar dékánja, dr. Télfy Iván üdvözölte Jedliket, s ki-

emelte a tudomány terén tett fáradozásait. Ezután egy virágokrókat nyújtott át, mint a természetnek, melynek kutatását tűzte ki célul, legszebb adományát; továbbá egy babérokoszort, az érdemes férfi arczképével, és végül a bölcsészettudori jubiláris oklevelet. Jedlik meghatva közönte meg a kitüntetés, melyre ő soha sem gondolt, mert — ugymond — 50 évet töltöni egy pályán még nem érdem. Még ez ünnepély előtt a gyógyszerész-hallgatók tisztelegtek tanáruknál.

Mi njság?

** (Az országgyűlés jelen ülésaként) márczius végeig tervezik, tehát öt havi munkaidőre. A kormányelnöknek a napokban nagy értekezlet volt az ülészak tárgyjendje fölött. Az öt hónap alatt elintézendő ügyekül tűzettek ki: a fővárosok rendezése, a határvidék polgári szervezése, a szász föld rendezése, a budget, az adóreform, a választási törvény, és a házszabályok átalakítása.

** (A király) nov. 7-én reggel Gödöllőről Budára érkezett, s aznap kihallgatást adott; többek közt a pozsonyi izraelita hitközség küldöttségét fogadta, mely mint minden évben, a hagyományos Márton-napi ludakat hozta le.

** (A kholera állásáról) kiadott legutóbbi hivatalos jelentés szerint Budán, nov. 6-án 25 kholeraes fordult elő; ehhez számítva az orvosi ápolás alatt levő 147-et a kholera-betegok összes száma 272-öt tesz; meggyógyult, 7, meghalt 14. Okt. 18-ka óta Budán 388 személy betegedett meg; meggyógyult 127, meghalt 110, ápolás alatt maradt 151. Pesten e hó 6-dikán megbetegedett 15 ember; ehhez számítva az ápolás alatt levő 18 beteg, az összes szám 33. Ezek közül meggyógyult 5, meghalt 3. A járvány kezdete óta megbetegedett összesen 54 személy; meggyógyult 11, meghalt 18, ápolás alatt maradt 25. Egyes kholeraesetek fordultak elő újabban még a jászkunkerületben Mihálytelkén, Máramaros megyében és Kassán.

** (Kmetty kardja.) Nemzeti muzeumunk érdekes történeti emlékekkel gazdagodott; ez ama kard, melyet a török szultán ajándékozott Kmetty tábornoknak, Kars hősi védelméért, s melyet az elhunyt családjától a napokban vásároltak meg az országos gyűjtemény számára 450 frtt.

** (Serméd effendi) a Pestre kinevezett új török konzul, titkárával: Ohan effendivel fővárosunkba már megérkezett. A pesti török konzulság eddigi kancellárja, a fővárosi körökben általában kedvelt Missak effendi, ki rövid itt időzése alatt a magyar nyelvet is eléggé elsajátította, Athenébe követéségi titkárnak neveztetett ki.

** (Az „Athenaeum“ vezérigazgatójává) Vérey Ernő, a társaság eddigi főpénztárnoka, választatott meg egyhangulag.

** (Esküvő.) György Aladár, a „Hon“ belmunkatársa, szerdán tartá esküvőjét özv. Illésy Györgyné, szül. Ember Karolina asszonnyal. Az ünnepély szoros baráti körben folyt le.

** (A híres Puszta-Szerémi) mely Kecskemét város tulajdona, a b. Sina-féle örökényi uradalom jelenlegi birtokosa azon csere-ajánlatot tevő a városnak, hogy e történelmi nevezetességű hely felérését, miután másik fele már idegen kézben van, jó árán és rögtöni készpénzfizetés mellett adná el, s helyette a 4000 holddal terjedelmesebb és sokkal közelebb eső örökényi uradalmat venné meg; vagy pedig a Pestvárosban lévő kecskeméti telkeknek oly sokáig huzott-halasztott építéssel fölhagyván, adná át azt az örökényi birtokért cserébe. Mindkét főntebb ajánlat hozzon azonban kötelező ígéretet tevő, miszerint a kecskeméti városi összes iskolai célokra 20, esetleg 30,000 forintot kifizetend.

** (Egy játékbankot) foglalt le a pesti kapitányság e hó 6-án este a zöldfa-utczai 9-ik számú házban Nitzky neví egyen szállásán. Az 500 talér értékű, külföldről hozott játékgépet egy sötét zugban elrejtve találták meg.

** (Szerencsés véletlen.) A „két törökhöz“ címzett pesti vendéglőbe egy nógrádmegyei gazdatiszt szállott be. Reggel, midőn a vendég még szunyadt, egy ismeretlen magát a vendéglő háziszolgájának adva ki, a ruhákat tisztítás végett kivitte, de többé vissza sem hozta. A megkárosított ember belenyugodott a veszteségbe, s egyik boltba ruhát ment vásárolni, midőn egy ismeretlen lép be az ő ruhájával és azokat a kereskedőnek el akarja adni. A jó madarat azonnal elcsípték s a rendőrségnek adták át.

** (Szinészet falun.) Györmegye Téth községében, melynek kétezer lakosa van, már egy hét óta egy szintársaság előadásokat tart; folyton telt ház előtt játszanak, s jövedelmük meglehetősen. Az egész tél folyamára — mint írják 75 bérléjük van.

** (Petőfi fia.) Ugocsamegyében, Halmiban nagy tisztességgel fogadtak egy fiatal embert, ki sok regényest tudott beszélni Petőfi életéből, s egész szerényen Petőfi fiának nevezte magát. Szívesen látták mindenütt, míg nem valaki elmondta, hogy Petőfi fia már két év előtt meghalt; hanem e fölfedezéskor Petőfi ál-fia már megszökött. Utólag kiderült, hogy egy M.-Szigetről kikopott pincesz volt.

** (A szilácsi fürdő) a bécsi gyógy-bank 315,000 forintért megvette. Tehát ismét idegen kezébe került egy oly intézetünk, mely ügyes hazai vállalkozók kezében jelentékeny jövedelem forrásává válhatott volna.

** (Medvevadászat Hunyadmegyében.) Hátszeg vidéken a múlt hóban három nevezetes hajtóvadászat tartott. Az első Klopotiván, Pogány Ádám vezetése alatt ment végbe, mely hajtásban hat medve volt, közülök elejtettek kettő, s egy nagyon megsebezett. Nyolcz napra ugyancsak Klopotiván egy másik hajtás volt, melyben viszont három medve került elő, egy lelövetett, egy pedig nagyon megverve, menekült. Nemkevesebb érdekes volt a Demusson történt hajtóvadászat is, hol egy hajtásban volt négy medve s egy csapatban jöttek az ott mulató angol természetbuvárra, Danfordra, ki még medvét nem látván, hirtelenkedett az első lövéssel és csupán a második lövése ejtette el az anyamedvét; a más három alig 4-5 lépésre tőle a vadászvonalból menekült. Legnevezetesebb az, hogy a meglőtt négy nagy medve mind anya volt. A vadásztársulat előre kimondta, hogy az ejtendő medvebőr a jelenlevők közt kisorsolatik — a klopotivai iskola javára, s be is gyűlt 25 frt.

† (Halálhíradások.) Idősb Mátyás Ferenc orvos-tudor, egykor Pest, Pilis- és Soltsmegyék t. főorvosa, 67-dik éves korában végelgyengülés következtében Főthon meghalt. — Báthory Gábor, a dunamelléki hely. hitv. egyházkerületnek volt superintendense, e hó 2-án Budán a kholera áldozatává lett. Temetése e hó 3-dikán ment végbe. Koporsójánál Török Pál superintendens tartott beszédet. — Eötvös Pál, nyug. főpénzügyi tanácsos, e hó elsején meghalt Budán, 83 éves korában. — Holfeld Ignác, margitszigeti gondnok, a dorottya-utczai vászonkereskedő atyja, kholerás jelenségek közt mult vasárnap elhunyt. — Szenger József Nagy Sándor államészki segédhivatali igazgató 34 éves neje is: szül. Bölöni Mikó Karolina, f. hó 2-kán a járvány áldozata lett Budán.

Nemzeti színház.

Péntek, nov. 1. „Tövédek játéka.“ Vigjáték 3 felv. Irta Shakespeare; ford. Arany László. — „Az ajtó tárva vagy zárva legyen.“ Francia közmondás 1 felv. Irta Musset Alfréd; ford. Tiszta K. Szombat, nov. 2. „A szilóni.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzerette Halévy. Vasárnap, nov. 3. „A nők az alkotmányban.“ Vigj. 3 felv. Irta Tóth Kálmán. Hétfő, nov. 4. „A völgy titoma.“ Dráma 5 felv. Barrière után ford. Feleki. Kedd, nov. 5. „Romeo és Júlia.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzerette Gounod.

Szerda, nov. 6. „A király házasság.“ Vigj. 3 felv. Irta Tóth Kálmán. Csütörtök, nov. 7. „Dinorah.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerzerette Meyerbeer.

Szerkesztői mondanivaló.

—Pest. „A csavargó“ miattunk csavaroghat a merre a szeme lát; de járjon gyalog, vagy kétkerékű talyigán, lapunkat fuvarral nem ajánljuk neki.

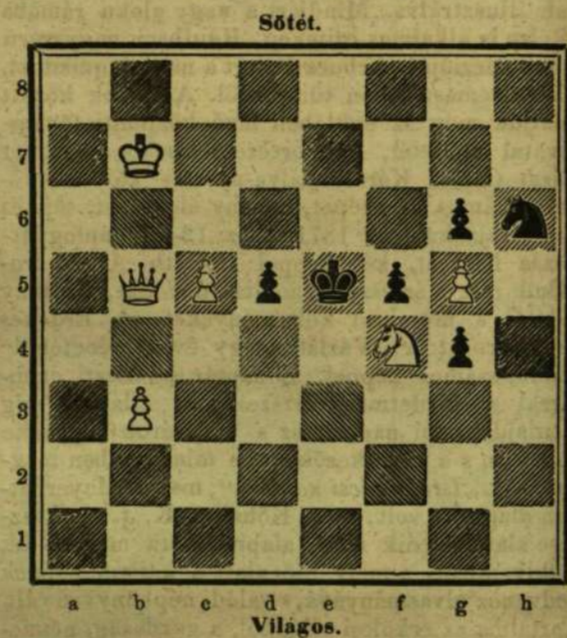
—Pest. Lombay. „Bucus“-jára nem lehet épen ráfogni, hogy plagium lenne, kivált, ha ön erősíti, hogy „Bajzát eddig nem vala szerencsése olvasni“ — a mi bizony elég kár s nagy hiba. A költemény hangja csakugyan emlékeztet nem annyira Bajzára, mint inkább a bajzakarbeli másod-harmadrendű lantpengetőkre. Ebben van a felelet 2. és 3. kérdésre is.

—Kerekhegyi révész barnapiros lánnya, elhíszsűk, hogy szerencsétlen, de a megénekése sem mondható szerencsésbnek.

—S. Kaza. „Az első égi buvárok“ című tanulmány jó annak a körnek a számárá, önnök hivatásánál fogva, talán készült. De lapunk közönsége már túl van azon, hogy az ismeretek elemei ily kezdetleges alakban közöljük vele.

SAKKJÁTÉK.

676-ik sz. f. — Reimann F.-től (Königsbergben.)

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 671-ik számú feladvány megfejtése. (Reimann F.-től Königsbergben.)

- Vil. Söt. 1. Hc4—e5 1. f4—e3: (a) 2. He5—f3+ 2. K tetsz. szer. 3. Vh4—d8—h1 matt. a) 1. 1. Ke1—d2 2. Vh4—d8+ 2. K tetsz. szer. 3. Vd8—a5—d3 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József — Miskolcon: Czente József. — Gótsén: Glesinger Zsigmond. — Jászberényen: Galambos István. — Kecskeméten: Galambos László. — N.-Szabolcán: Kovács Albert. — Márkóvárosban: Csillag Vilmos (Bajorhon). — A pesti sakk-kör.

Nyilt-ter. *)

Figyelmeztetjük a t. cz. közönséget, különösen a háziasszonyokat, a mai számban megjelent Hubert és Poppe-féle „üvegmasz szerkezet“ (mosáshoz való készítmény) hirdetésményre.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget a Szerk.

Lapunk mai számához a Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában megjelent legújabb könyvek árjegyzéke van csatolva.

TARTALOM.

Palóczy Horváth Mária (arckép). — Ősz végén. — Jelky András bajai fia kalandjai ötödik világrészben (folyt.). — Az „ördög árka“ Budán (képpel). — A Spitzberg-szigetek (képpel). — Hogy szokik meg a tudomány-szomjas fiatal ember Strassburgból? — A természet nap-tárából. — Ot hét léghajón (folyt. képpel). — Egyveleg. — Tarház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egy-letek. — Egyház és iskola. — Mi njság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

A trieszti AZIENDA ASSICURATRICE

kir. szabad. biztosító-intézet üzleti eredménye 1871-ki közgazgatási évrre. (48. évi szárazmáadás.) Biztosítási tőke 1871 elején. 568.156,765 frt 99 kr. Gyarapodás 1871-ik évben 853.341,163 „ 74 „ Összes biztosítási összeg 1.421.497,929 „ 73 „

Üzleti jövedelem. Bevételek: Jutaléki átvétel 1870. évből 1.026,045 frt 92 kr. Bejött jutalék-pénzek 1871-ben, a bárczák, viszont-biztosítások, ügynöki-járadékokért eső minden megtérítések levonása után 1.783,396 „ 45 „ Összes szárazföldi és tenger-jutalékok 1871-re 2.809,442 „ 37 kr. Befektetett tőkék jövedelme a pénzkészleteknek a tárczában levő váltókkal kamatainak levonása után, azonban a tartalék-alap kamatainak beszámításával: 94,429 „ 75 „ Az életbiztosítási üzlet nyeresége 1867—71. évre 504,525 „ 68 „ Összesen 3.408,397 frt 80 kr.

Kiadások: Jutalék-előterjesztés le nem járt biztosításokért 920,556 frt 72 kr. Károk megtérítéséért 2.311,141 „ 61 „ Kezelési költségek 165,921 „ 46 „ Összesen 3.397,619 frt 79 kr. 3.397,619 frt 79 kr. Marad nyeresemény 1871-ik évre 10,778 frt 01 kr.

Pest, nov. 1. 1872. 1393 (1) A kir. szabad. trieszti Azienda Assicuratrice IGAZGATÓSÁGA. Magyarországi képviselőség Lichtenberger. Thaly.

A kir. szab. trieszti AZIENDA ASSICURATRICE

vagyoni állása, előterjesztve és kimutatva a részvényesek közgyűlésében a H. G. B. 224. §-nak szabálya szerint.

Activ-vagyon: Adólevelekben 3883 részvénytől, mire 300 frt készpénzben lefizettetett, 700 frtjával, — mindegyike 2.368,100 frt—kr. Bevont részvényekben 617 darab 617,080 „ „ Váltókban és más pénzürtékben 2.190,494 „ 73 „ Készpénzben az Azienda-nál 134,301 „ 94 „ „ az ügynököknél és fiók-irodáknál 1.313,909 „ 22 „ A biztosításokra több évre vonatkozó jutalék-utalványokra 455,929 „ 92 „ Összesen 7.079,735 frt 81 kr.

Passiv vagyon: 4000 részvény 1000 frtjával 4.000,000 frt — kr. Tartalék-alap 6,168 „ 06 „ Fentartott jutalékok függő biztosításokra 1872. és következő évekre 920,556 „ 72 „ Jutalék-alap, az éltbiztosítási osztályra vonatkozólag 2,142,233 „ 02 „ Nyeresemény 10,778 „ 01 „ Összesen 7.079,735 „ 91 kr.

Alólirottak van szerencsése a t. cz. közönség szives tudomására juttatni, hogy a városháztérben (6. sz. a.) létező a „Szentháromság“ címzett városi gyógyszerárt 6. évi november 1-én átvette. Számos évi működése mint helybeli gyógyszerész, nemkülönbön azon bizalom, melyet működése alatt megnyerni szerencsés volt, elég biztosítékot nyujtand arra nézve, hogy a gyógyszerek kiszolgáltatása a legjobb és legfrissebb gyógyszerekből, legpontosabban és lelkiismeretesen eszközöltetni fog. Alólirott, gyógyszerártát a t. cz. közönség pártfogásába ajánlvá, kiváló tisztelettel ifj. dr. Wagner Dániel, városi gyógyszerész. 1392 (1)

Az őszi és téli idényre Bretschneider Zsigmond-nál Pesten. szervita-ter 5-dik s fürdő-uteza 11-dik szám alatt, legjobb minőségű, vízhatlan s a legújabb minta szerint készített férfi-, női-s gyermek-topánkák. Férfitopánkák: 1 pár borjúbőr topánka 5—6 ft. 1 pár borjúbőr topánka angol varrással 6—7 „ 1 pár oroz-lakbőr ang. varr. 7—8 „ 1 pár patent-bortopánka lakbőr borítással 6 1/2—7 1/2 „ 1 pár tuffel, bőrborítással 7—8 „ 1 pár tuffel igen magas crugszizma, bőrborítással 9—10 „ Nőitopánkák: 1 pár brunell, lakbőr borítással 3 1/2—5 „ 1 pár brunell, lakbőr borítással huzóra 4—5 1/2 „ 1 pár bársony vagy posztó lakbőr borítással 4 1/2—6 „ 1 pár vízhatlan bortopán 5—6 ft. 1 pár bársony-topánka báránybőr-béléssel, finomul prémcszve s lakbőr-körborítással 7 1/2—9 „ 1 pár reggeli csipő minden-nemben 1 1/2—3 1/2 „ Flu-, leány- és gyermek-topánkák: Brunell, bársony, bőr vagy posztóból a nagyság arányhoz: 1 1/4—4 ft. Az összes lábbeli árak nemcsak vászonnal, hanem francia flanelal bélelve. Ezenfelül nagy raktárt tart minden-nemű férfi-, női-s gyermek meleg comode-czipőkből a legutányosb árakon. Vidéki megrendelések a legjobban, gyorsan és pontosan teljesítetnek. 1385 (5—12)

A „VICTORIA“ biztosító-társaság, mely Kolozsvárott 1865. évben alakulván, 1870. szárazmája szerint máris 3.200,059 ft. 54 kr. biztosítéki alappal bír biztosításokat elfogad: I. Tűzkárok ellen. II. Szállítmányi árak, utoni károsodás ellen. III. Jégkárok ellen, mindennemű terményekre. Végre: IV. az ember életére, minden módozatokban a legkedvezőbb feltételek és olcsó díjak mellett. Életbiztosítási példák: I. Ha valaki családjának vagy kedvezményezettjének halála esetén fizetendő 1000 ft. tőkét biztosítani ohajt, fizet: Egy 25 éves 19 ft. 70 kr., egy 40 éves 31 ft. 70 kr., egy 55 éves 59 ft. 30 kr. » 30 » 22 » 70 » » 45 » 39 » 10 » » 60 » 75 » 60 » » 85 » 27 » 20 » » 50 » 47 » 60 » » 65 » 108 » 50 » évenkénti díjat. II. Ha valaki gyermekének 18., 20. vagy 24. korévben fizetendő 1000 ft. kifizetési vagy neveltetési tőkét biztosítani ohajt, fizet: Egy 1 éves gyermektől 18 korévig 24 korévig 40 ft. 20 kr. 38 ft. 60 kr. 24 ft. 70 kr. » 2 » » 44 » 10 » 36 » 70 » » 26 » 50 » » 3 » » 48 » 60 » 40 » 10 » » 28 » 80 » évenkénti díjt. A gyermek elhalálása esetén a befizetett díjak visszatérítetnek. III. Ha egy jelenleg 28 éves férj és 22 éves neje valamelyik elhalálozásokor, a telendő részre fizetendő 1000 ft. biztosítási ohajt, fizet 31 ft. 30 kr. évenkénti díjt. Ezenkívül elfogadja a túlélesi csoportok (Assotiativ) biztosításait is. Minden biztosítási műveletnek a biztosítottak, már az első évtől kezdve a társaság 50% nyereséményben részesítettetnek. Egyéb módozatokra nézve s különben is mindenekben bővebb felvilágosítással szolgálnak a társasági felügyelők, vidéki ügynökök és a „Victoria“ biztosító-társaság vezérigynöksége Pesten, (régí posta-utca 2. sz., 2. emelet). Utányomás nem díjaztatik. 1380 (5—6)

Table with columns: Hónapi-és hetinap, Katholikus és protestans naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, Nap, Hold, and various dates and events for November and October.

Uj naptárak 1873-ra.

Minden magyar könyvárus és könyvkötőnél következő esinosen kiállított és a legbiztosabb naptári adatokkal s érdekes olvasó résszel ellátott uj naptárak kaphatók:

Nemzeti nagy képes-naptár 1873.

Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal. Számos képpel.

Szerkeszti **Aldor Imre.**

Ötödik évfolyam. (168 lap, 37 kép, 12 fehér papír-oldal.)

Igen diszes borítékba füzve csak 1 forint.

István bácsi naptára.

Ára 50 kr.

Protestáns uj képes-naptár.

Szerkeszti **Dömötör János**, tanár. Ára 50 kr.

Népzaszló-naptár

a magyar nép számára. Sok sikerült képpel, színes borítékban. Szerkeszti **Aldor Imre.** — Ára 40 kr.

Lidércz-naptár.

Rémtörténetek, kalandok, bűnesetek, lélekjelenések stb. gyűjteménye. — Sok képpel. Ára 60 kr.

Barátfülek naptára.

Igazhivók, papimádók, paplak és papnék számára, a sz. lélek sugallatára, szerkeszti **Papramorgó**. Sok torzképpel. Ára füzve 50 krajczár.

Ugyanez függelékkel: Magyarország teendői a csalhatatlanság kimondása után. — Ára füzve 80 kr.

Csodabogár-naptár.

Sokaknak siralmas, de sokaknak nevetetés mindenféleképpen. — Tele írta és pingálta **Bogarász Kukuk**. — Ára 60 kr.

Honvéd naptár.

(Egyttal katonai naptár).

A magyar nép számára. — Szerkeszti **Aldor Imre.** — Ára 60 kr.

Balpárti nép-naptár.

Balpárti polgártársai számára. Szerkeszti **Vasgyuró T.** Ára 50 kr.

Kossuth naptár.

Szerkeszti **Honfi Tihamér.** — Ára 40 krajczár.

Színházi naptár.

Ára 80 krajczár.

Kiadó **Heckenast Gusztáv.**

Pest, egyetem-utca 4-dik szám alatt.

Ifjusági naptár.

Szerkeszti **K. Beniczky Irma.** Ára 50 kr.

Magyar nők házi naptára.

Szerkeszti **Beniczky Irma.** — Ára 60 kr.

Nevezzünk!

Uj humorisztikus naptár. — Ára 40 krajczár.

Falusi gazda naptára.

Szerkeszti **dr. Farkas Mihály**, földbirtokos. — Ára 80 kr.

Naptári jegyzék-könyvecske

gazdák számára. — Ára 1 ft. 40 kr.

Határidő-naptár,

mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztok, utazók és üzerek számára. Kötve 1 ft 20 kr.

Uj fali naptár.

Egész év, ára 20 kr.

Das neue Jahr.

Deutscher Volkskalender für Oesterreich-Ungarn.

Herausgegeben von **P. K. Rosegger.** — Preis 60 kr.

Neuer illustrirter

Volks-Kalender

für Ungarn und Siebenbürgen. Preis 50 ft.

Neuer

Wand-Kalender.

Ganzer Bogen. — Preis 20 Kreuzer.

Pest, november 17-én 1872.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok illetőleg: Egy négyszer használt petit sor, vagy annak helye, egyszeri iktatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszori iktatásnál csak 7 krajczárba számítottak. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetőnyomatot elfogad Bécsben: **Oppelk Alajos**, Wollzeile Nr. 22. és **Haasenstein és Vogler**, Wollzeile Nr. 9. — Bélyeg-díj, külön minden iktatás után 30 krajczár.

Conlegner Károly.

„Száz év múlva a katonák munkásokká lesznek; a tábornokok lesznek műhelyeink vezetői; minden ágyuból gépeket készítenek és az erődívenyekre virágokat ültetnek. Végre megérti a világ, hogy a becsület és dicsőség találkozhatnak másként is, nemcsak a csatában. A mai katonák az utolsó katonák és a munka danája a győzelem dala.”

A francia költő e nagyjelentőségű szavait mire sem lehetett inkább alkalmazni hazánkban, mint arra az ünnepélyre, melyet a József-műgyetem megalapításának 25-ik évfordulóján ünnepelt. Ez intézet, mely a technikai tudomány magyar meghonosodásának legelső, s fájdalom, még csak egyedüli faktora, nemcsak fennállásának egy emléknapiját, de egyetemé váltának s Pestre helyezésének ünnepét is ez idén ülte.

Zenge intézet volt eleinte, az akkor köréje csoportosult erőket a legelső pár év elsodorta mellőle. Csak egy maradt meg közülök, mindig híven és rendületlenül, a legelső köztől, a fejlődés történetének élő képviselője gyanánt, azóta támadt munkás nemzedékek szellemi atyja, kinek érdemeinél, buzgalmánál és tudományánál csak egy van nagyobb: szerénysége.

Míg mások tizedrészes annyit képességgel s még kevesebb munkával, előtérbe tudtak furakodni s kivívták, hogy, egy időre legalább, félország beszéljen róluk; addig ő csendben végezte munkáját s nem kívánt hírt, nevet, anyagi jutalmat, beérte azzal, hogy önzetlen munkáján áldás legyen.

E férfi Conlegner Károly, kinek arczképét mai számunkban veszik olvasóink.

Egész élete csendes folyamhoz hasonlít, mely nem tör, nem szakaszt gátakat, de nyugodtan viseli magát a gályákat s jótékony hullámaival termékenyíti partjait.

Első volt azok között, kik hazánkban a realis tudományokra szánták magukat s a

mellett tetőtől talpig magyar, mintegy bizonyítandó e nemzetnek, hogy hiszen komoly akarattal ezen a pályán is lehet jeles, s ezen a pályán is lehet munkája áldáshozó.

Született Érsekújvárott 1812-ik évben. Atyja Conlegner Nándor ottani kereskedő volt, később városi tanácsos. Károly a gimnáziumot Nagy-Szombatban végezte 1826-ban, azután a bécsi polytechnikumon a kereskedelmi tanfolyamot hallgatta, ennek befejeztével pedig egy bécsi nagykereske-

részt vett, s a gimnáziumi alap pénztárnoka, az óvoda titkára volt.

Midőn 1846-ban a József-ipartanoda felállítása elhatározott és legelől 5 tanzsékre lett pályázat hirdetve: barátjainak, ezek között leginkább Hampel Antal keresk. tanodai igazgatónak buzdítására Conlegner a számtan és könyvviteli tanzsékre pályázott és erre ki is nevezetett. Működését új állásában 1846. nov. 1-én kezdte meg.

1848-ban a bekövetkezett mozgalmak miatt az előadások az ipartanodában is már május hónapban megszűnővén: Conlegner a pesti kereskedelmi banktól, tanári állásának megtartásával, mint főbiztos a bankjegyek gyártásának felügyeletével bízott meg és mint ilyen októberig működött. Ugyanazon évi november hónapban — a tanodák még mindig szünetelvén — az állam részéről mint főbiztos nyert alkalmazást. E minőségben a pénz-jegygyárt. Debreczenbe követte, s ott 1849. évi febr. havában ez intézet igazgatójának nevezetett ki. 1849. májusában Pesten fiók pénz-jegygyárt. rendezett be, melylyel azonban már július hónapban Szegedre, hova a főgyár is Debreczenből áttételezt, innen pedig Aradra s később Lugosra kellett menekülnie.

A világsi fegyverletétel után egy ideig elrejtőzni volt kénytelen, de később Pestre tért vissza, hol jóakarói és kivált Duschek Ferencz önfeláldozó nagylelkűségének köszönhetően megmentését a végveszélytől, hivatalától azonban egy időre megfosztott, s magán-leczkélből élt, kivált gr. Nádasdy Lipót pártfogásában

CONLEGNER KÁROLY.

désben nyert alkalmazást, ott leginkább a levelezéssel lévén megbízva. Atyja kereskedése nagyobb kiterjedést nyervén, haza tért s az üzletet vezette, de szabad idejét továbbkiépítésére használta föl. Mint városi képviselő a község ügyeiben is tevékeny

részesülvén. A tudomány-egyetem tulajdonát képező körmücsi papír-gyár ügyei és számadásai már 10 év óta legnagyobb rendtelenségben és zavarban lévén, ezeknek rendbeszedésére bizottság küldetett ki, melynél mint rendes tag és előadó jóaka-